

# NOTĂ ASUPRA UNOR CERCETĂRI DE SUPRAFAȚĂ MAI VECHI DIN PREAJMA BUCUREȘTILOR

Cristian Eduard ȘTEFAN\*

**Keywords:** survey, La Tène, last, Eneolithic, Boian-Spanțov, pottery.

Scopul acestei note este de a pune în circuitul științific unele materiale arheologice provenite din două cercetări de teren efectuate în anii '60-70, în preajma Bucureștiului. Acestea au fost redescoperite cu prilejul reamenjării depozitelor Institutului de Arheologie din București și se leagă de activitatea lui Eugen Comșa. Avem în vedere două puncte din centrul Câmpiei Române, și anume materiale eneolitice de la Vasilați-Pârlita (azi localitatea Nuci din județul Călărași) și două obiecte aparținând civilizației getice din localitatea Cățelu, jud. Ilfov.

## **Materialele eneolitice de la Vasilați**

Materialele arheologice de la Vasilați-Pârlita (azi localitatea Nuci) erau însoțite de un bilet, al cărui conținut îl reproducem aici:

*“Pârlita-Vasilați 30.XI.1964*

*La circa 2,5 km vest de sat, spre Frumușani, pe malul drept al Cîlnăului, o limbă de terasă joasă - în pantă lină, din care s-a luat pământ pt. digul eleșteului, distrugîndu-se o bună parte dintr-o așezare de sf. de Boian (Sp.) – urme de Hallstatt (c. Basarabi).”*

Materialele arheologice recuperate constau în ceramică și obiecte din silex, lut și corn. Olăria cuprinde categoriile grosieră, semifină și fină, arderea fiind în principal oxidantă, dar sunt și câteva fragmente arse în mediu reducător. Formele cuprind vase mari, cu picior, de tip *Steckdose* (a căror formă ideală am reconstituit-o la Pl. II/1) (Pl. II/2-5), un vas de provizii bitronconic (Pl. III/1), castroane (Pl. III/2-5) și un bol (Pl. III/6). Tehnicile decorative folosite au fost excizia și umplerea cu pastă albă, incizia și aplicațiile plastice. Ceramica este într-adevăr tipică pentru ultima fază a culturii Boian (Soanțov), așa cum a fost definită în literatura de specialitate<sup>1</sup>. *Grattoir*-ul a fost confecționat din silex balcanic, fiind de culoare cafeniu deschis, retușat la unul din capete (Pl. III/7). Din peretele unui vas a fost făcută o piesă rectangulară, puternic abrazată pe laturi, fiind folosită cel mai probabil ca lustruitor pentru ceramică. Ulterior, s-a dorit transformarea acesteia în fusaiolă, dar procesul nu a fost dus până la capăt, așa cum ne indică urmele unei perforații abandonate ulterior (Pl. III/8). O altă piesă interesantă (săpăligă?) a fost confecționată din corn de cerb<sup>2</sup> și prezintă urme de fasonare și o perforație la capătul superior, dar și o ascuțire a capătului inferior astfel încât vârful a fost aplatizat. Piesa are urme de folosire (prezintă lustru în zona vârfului), cel mai probabil fiind utilizată în răscolirea pământului în căutare de rădăcini sau tuberculi (Pl. III/9).

---

\* Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, Academia Română, cristarh\_1978@yahoo.com.

<sup>1</sup> Eugen Comșa, *Complexul neolitic de la Radovanu*, CCDJ, 1990, p. 51-67.

<sup>2</sup> Determinare Valentin Dumitrașcu, bioarheolog, Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, căruia îi mulțumim și pe această cale.

Așezarea de la Nuci (fostă Pârlita) se găsește în centrul aglomerării de situri eneolitice de tip Boian-Spanțov din centrul Câmpiei Române<sup>3</sup> (Pl. I/1, 2). Pe de altă parte, aproximativ 4 km la nord de așezarea menționată de noi în această contribuție a fost cercetată o necropolă eneolitică cu 16 morminte (cultura Boian, faza Vidra)<sup>4</sup>. Tot fazei Vidra a culturii Boian îi aparține și așezarea de tip *tell* de la Vasilați-Cimitirul vechi. Aceasta este menționată în monografia lui E. Comșa<sup>5</sup>, dar este descrisă un pic mai detaliat în baza de date RAN: “În partea de nord-vest a comunei Vasilați, pe terasa râului Argeș se află un bot de terasă, pe care este situat un cimitir mai vechi al comunei Gâlbinași. În marginea de vest a cimitirului se află un sit arheologic, sub formă de tell, care aparține culturii Boian, faza Vidra. De-a lungul timpului, tell-ul eneolitic a fost agresat de diferiți locuitori în căutare de balast, transformând locul în carieră, iar în prezent situl a fost transformat în groapă de gunoi. În 2013 a fost remarcată necesitatea unor cercetări de salvare, atât pentru înregistrarea stratigrafiei, cât și pentru recuperarea vestigiilor existente”<sup>6</sup>.

După cum se poate vedea în literatură de specialitate, dinamica locuirii Boian în centrul Câmpiei Române ne arată o continuitate a celor patru faze, lucru datorat solurilor de calitate, foarte bune pentru agricultură, surselor de apă aflate în proximitate, dar și a celorlalte tipuri de resurse (vânat, silexul balcanic etc.)<sup>7</sup>.

### Obiectele de la Cățelu

Piesele i-au fost aduse lui E. Comșa de către studentul la istorie Virgil Sima, împreună cu o schiță a locului unde aceasta fuseseră găsite și o descriere sumară a împrejurărilor descoperirii (Pl. V). Analiza schiței ne-a prilejuit constatarea că obiectele aparținuseră sitului arheologic de la Cățelu-Malul stâng al Dâmboviței. Acesta se găsește parțial în municipiul București (zona vestică)<sup>8</sup> și parțial în UAT Glina (zona estică)<sup>9</sup>, și cuprinde în special vestigii getice și de secol III-IV P. Chr. (Pl. I/1; Pl. IV; compară Pl. V cu Pl. VI/1).

Calapodul din lut (Pl. VI/2) are suprafața neagră (ardere în mediu reducător), lustruită, pasta semifină, ca degresant fiind utilizat nisipul. Dimensiunile piesei sunt următoarele: lungime maximă – 8,4 cm, lățime maximă – 8 cm, grosime apucătoare – 3,1 cm, lățime maximă a tălpii – 3,8 cm. Prezintă o perforație către capătul superior al apucătorii, probabil pentru a folosi la suspendarea piesei.

Acest tip de obiect a fost inițial desemnat cu funcția de lustruitor pentru ceramică, dar Mircea Babeș consideră că a fost o presupunere greșită și că de fapt erau un fel de calapod pentru producerea ceramicii în sistemul *paddle and anvil*<sup>10</sup>. Calapoadele apar sporadic în așezări de secolele IV-III a. Chr. (Bunești, Coțofenii din Dos), au o mare răspândire în perioada clasică a civilizației geto-dacice (Popești, Cârломănești, Piscu Crăsani, Sprâncenata, Radovanu, Poiana, Sighișoara-Wietenberg, Piatra Roșie, Piatra Craivii, Pecica), apoi sporadic în epoca romană (Văleni-Neamț, Obreja)<sup>11</sup>. O altă ipoteză, mai recentă, consideră că aceste piese erau utilizate în procesul de prelucrare a pieilor, conform unor analize traseologice. Se

<sup>3</sup> Idem, *Istoria comunităților culturii Boian* (1974, p. 43, Fig. 12). În nota 323, E. Comșa scrie: “cercetări de suprafață efectuate de Barbu Ionescu”. Cel mai probabil biletul însoțitor al materialelor de la Nuci se referă exact la aceste cercetări.

<sup>4</sup> Done Șerbănescu, *Necropola neolitică de la Popești, comuna Vasilați, jud. Călărași*, în Marian Neagu (coord.), *Civilizația Boian pe teritoriul României* (1999, p. 14-17, Fig. 1, 2, Tab. 1).

<sup>5</sup> Eugen Comșa, *Istoria comunităților...* (p. 39, nota 269).

<sup>6</sup> <http://ran.cimec.ro/sel.asp?codran=105838.04>.

<sup>7</sup> Eugen Comșa, op. cit., (compară figurile 9, 10, 11 și 12).

<sup>8</sup> <http://ran.cimec.ro/sel.asp?codran=179132.166>.

<sup>9</sup> <http://ran.cimec.ro/sel.asp?codran=179365.01>.

<sup>10</sup> Mircea Babeș, *Unelte geto-dace pentru modelarea ceramicii*, SCIVA, 31, 1, 1980, p. 23-31; Idem, *vocea “calapod”*, EAIVR, vol. I, A-C, Ed. Enciclopedică, 1994, p. 236.

<sup>11</sup> *Ibidem*, p. 236.

pare că aveau rolul unor așa-zise “călcătoare”, în sensul că erau încălzite și apoi netezeau cusăturile și suprafețele pielilor<sup>12</sup>.

Figurina zoomorfă (Pl. VI/3) are suprafața partial cărămizie, partial cenușie, ceea ce indică o ardere în atmosferă mixtă. Pasta este fină, iar ca degresant a fost folosit nisipul fin. A fost recuperată în stare fragmentară, lipsind capul și părți din picioare. Tipul de pasta și aspectul general al piesei par să indice epoca La Tène<sup>13</sup>.

#### BIBLIOGRAFIE

- M. Babeș, 1980, *Unelte geto-dace pentru modelarea ceramicii*, SCIVA, 31, 1, p. 23-31.  
M. Babeș, 1994, *vocea „calapod”*, EAIVR, vol. I, A-C, Ed. Enciclopedică, București.  
Alexandru Berzovan, Dumitru Boghian, Sergiu-Constantin Enea, *Considerații preliminare referitoare la descoperirile getice din stațiunea de la Gănești-Tironu (comuna Ion Neculce, jud. Iași)*, Arheologia Moldovei, XL, 2017, p. 169-196.  
E. Comșa, 1974, *Istoria comunităților culturii Boian*, București, Ed. Academiei R.S.R.  
E. Comșa, 1990, *Complexul neolitic de la Radovanu*, CCDJ, Muzeul Dunării de Jos, Călărași, p. 7-126.  
V. Kotigorško, 1995, *Ținuturile Tisei Superioare în veacurile III î.e.n. – IV e.n. (perioadele La Tène și romană)*, București, Bibliotheca Thracologica XI.  
V. Sîrbu, *Figurine, statuete și capace antropomorfe și zoomorfe geto-dacice din Muntenia (sec. IV a. Chr. – I p. Chr.)*, THRACO-DACICA (S.N.), I (XXIV), p. 37-69.  
D. Șerbănescu, 1999, *Necropola neolitică de la Popești, comuna Vasilați, jud. Călărași*, în M. Neagu (coord.), *Civilizația Boian pe teritoriul României*, Călărași, Cimec.

#### Abrevieri:

CCDJ – Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos  
EAIVR – Enciclopedia Arheologiei și Istoriei Vechi a României  
SCIVA – Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie

#### NOTE ON SOME OLDER SURVEYS NEAR BUCHAREST

In this short note, the author draws attention on a batch of archaeological materials from the storage rooms of “Vasile Pârvan” Institute of Archaeology. The materials come from two surveys made in the second half of the twentieth century near Bucharest, namely at former Vasilați-Pârlita (today Nuci, Călărași County) and Cățelu (Ilfov County). At Vasilați-Pârlita some eneolithic artefacts from a partially destroyed settlement were recovered (pottery, silex, clay and antler objects), while at Cățelu, a clay last and a zoomorphic figurine were found.

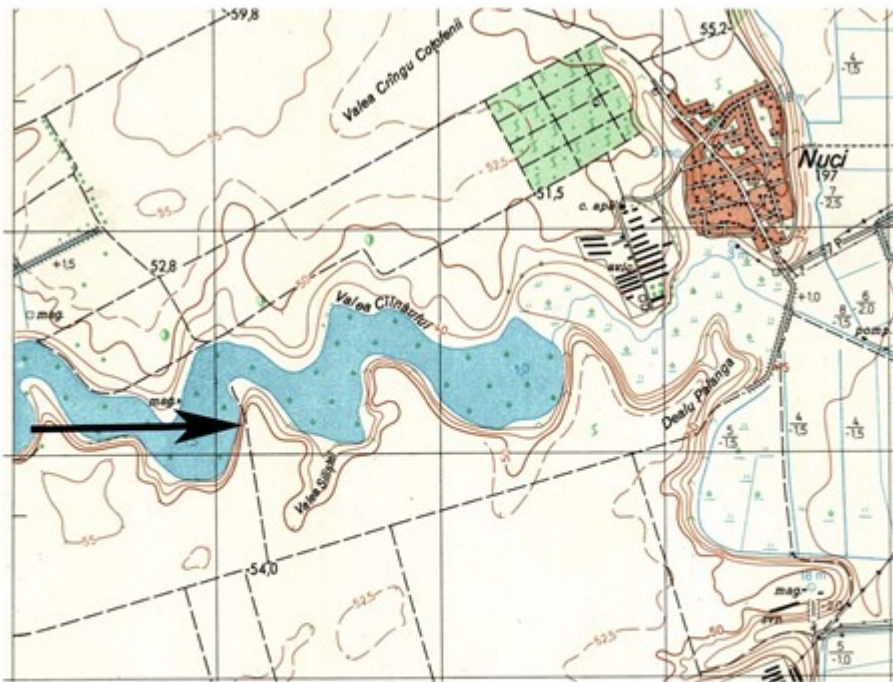
---

<sup>12</sup> Vjačeslav Kotigorško, *Ținuturile Tisei Superioare în veacurile III î.e.n. – IV e.n. (perioadele La Tène și romană)*, București, 1995, p. 92; Alexandru Berzovan, Dumitru Boghian, Sergiu-Constantin Enea, *Considerații preliminare referitoare la descoperirile getice din stațiunea de la Gănești-Tironu (comuna Ion Neculce, jud. Iași)*, Arheologia Moldovei, XL, 2017, p. 174, nota 50, Pl. XVI/143.

<sup>13</sup> Valeriu Sîrbu, *Figurine, statuete și capace antropomorfe și zoomorfe geto-dacice din Muntenia (sec. IV a. Chr. – I p. Chr.)*, în „Thraco-dacica” (S.N.), I (XXIV), p. 63.

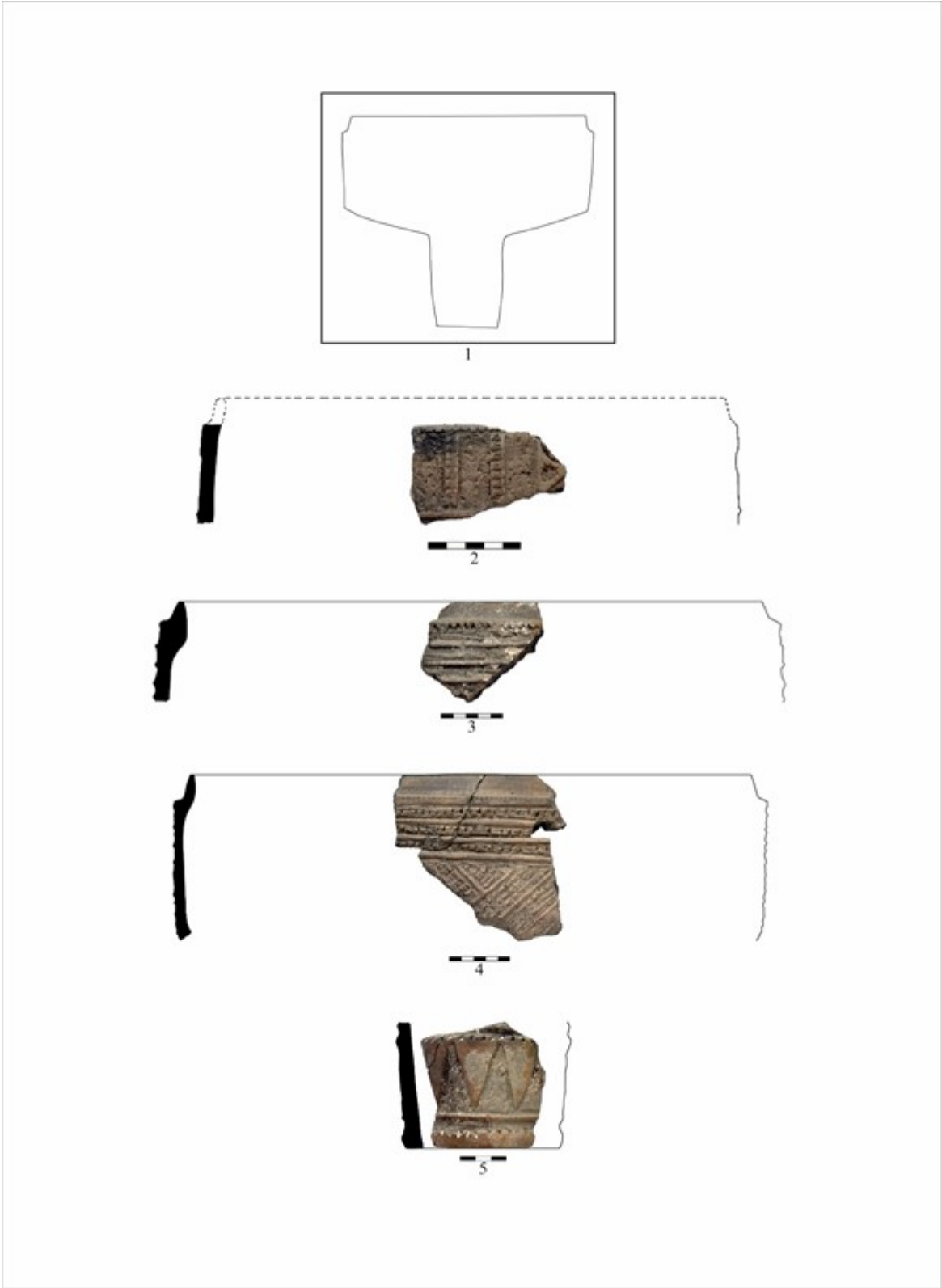


1

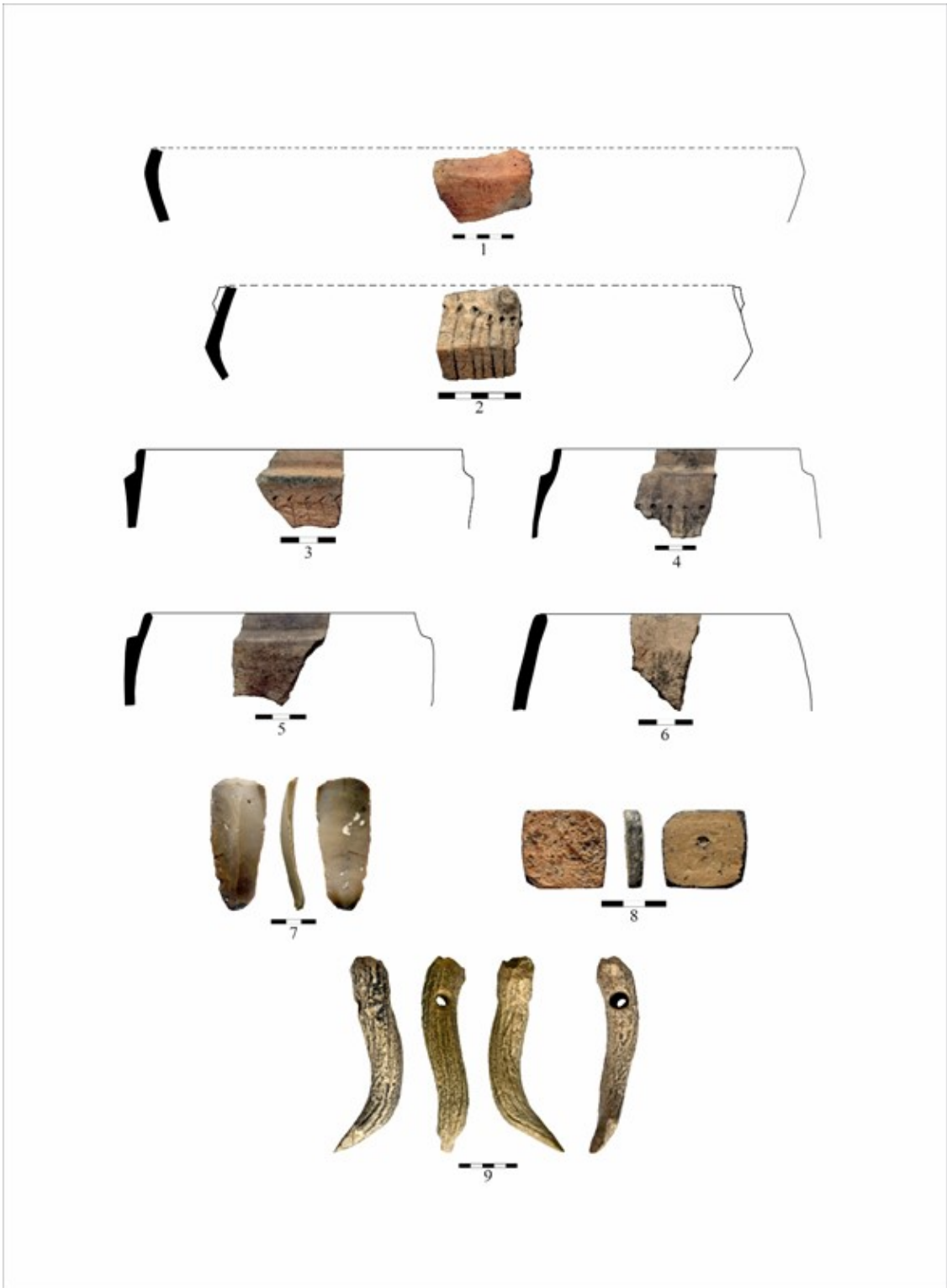


2

Pl. I.



Pl. II.

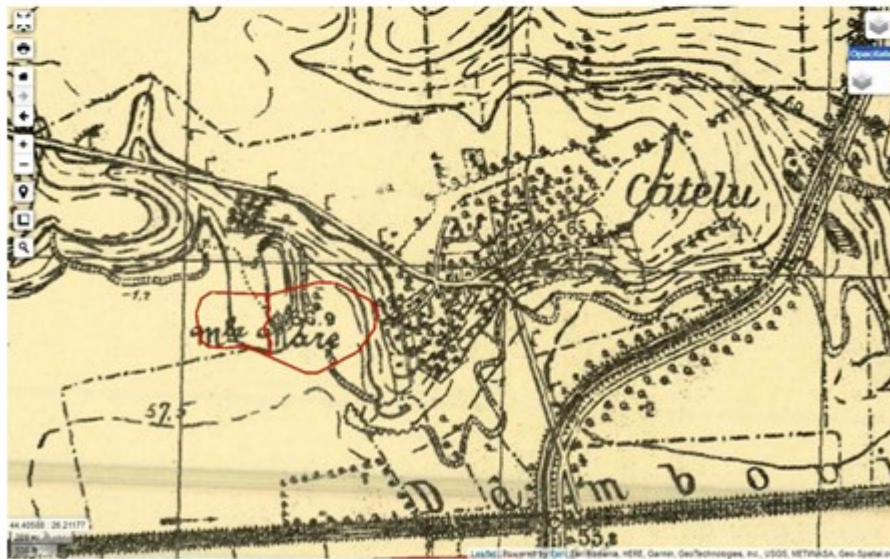


Pl. III.



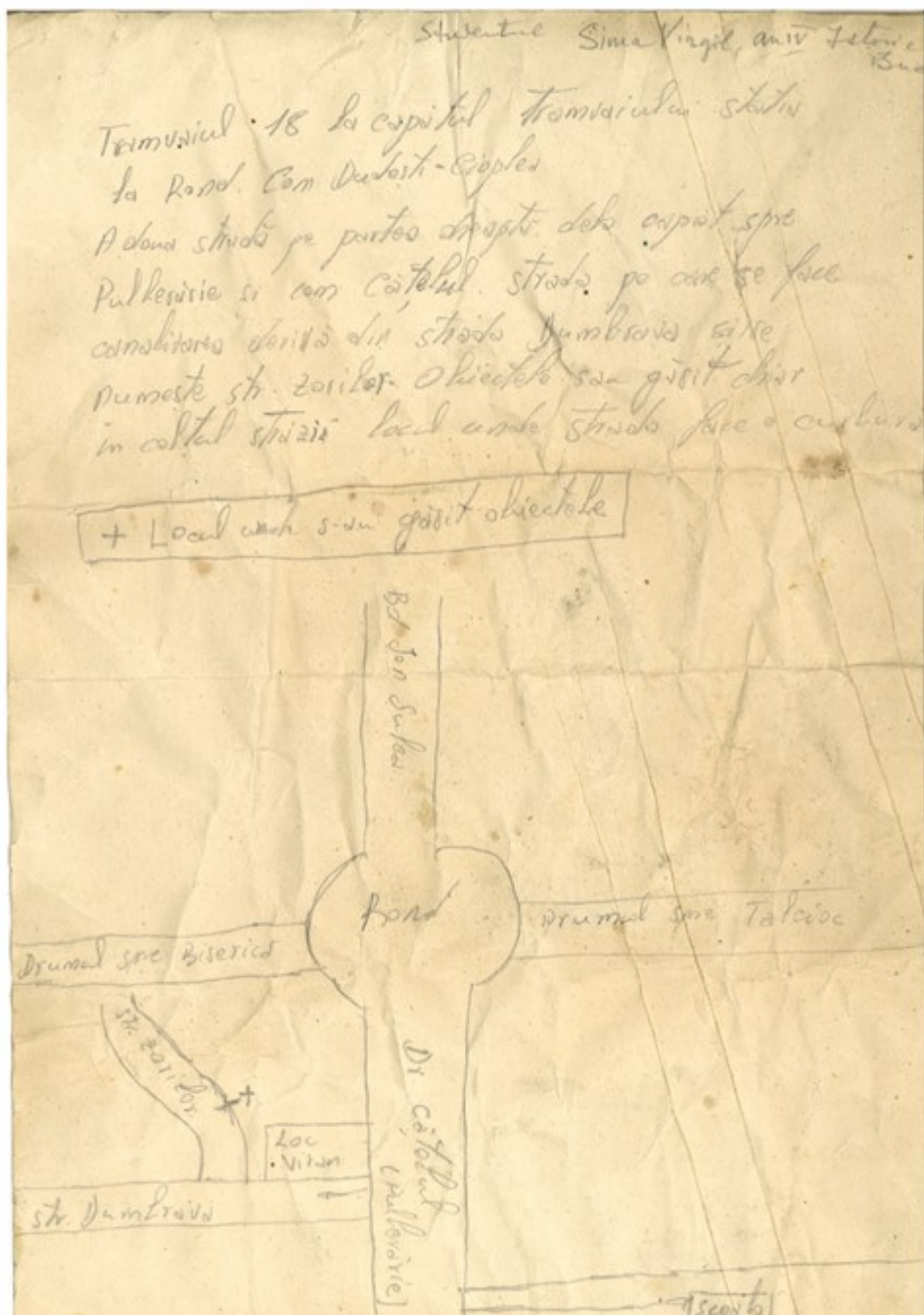


1



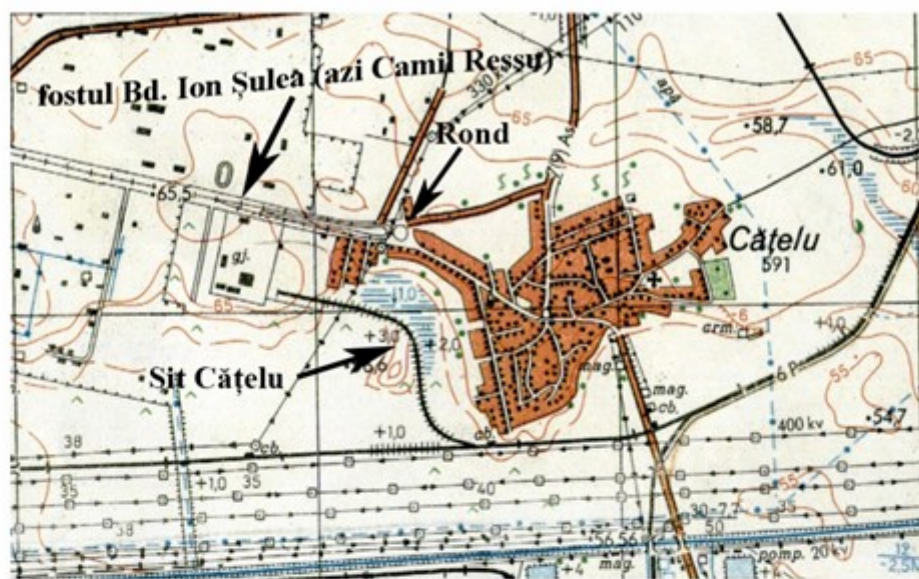
2

Pl. IV.



Pl. V.





1



Pl. VI.